

PRODUŽENO LJETO U ZIMNJAKU

UPITAT ĆU GA : KAKVE JE
POEZIJE ZEDAN?

Unatoč hirovitog klimi njegovo je ljeto počelo vrlo rano. Otišao je na jug, Ponio je sa sobom tek toliko novaca koliko mu je potrebno za dnan, poneko pivu, nekoliko kilograma sećera u kockama, za jednu dobru pianiku, spavao je u baraci ili u satoru. Njadio je na bujicama iznad feusa novog autoputa, bacao je cement u miješalicu, cementiranu piuciju udisao je preave-erje, psovao je s rabadžama psovke kakve nikad ranije nije znao, maznem ti rule dojke mrtve majke, sestri ti ga strpam u čarape-majci ti ga pokonim na darce, teskim nabijacima sabijao je tvrdu sunu zemlju u bankine, gulio je krumpire pravio kreveč s ivicom na kojoj bi i muna razrezala stranjicu, plesao je s brigadirkama iz Slovenije, volio je djevojčicu koja je na dnu svojih o-iju imala bljestavu sumu sa zlatnim lisćem, pozarcio je u sva moguca vremenska razdoblja, kradomice se kupao u Juznoj Moravi, vlačao kamenje u kamenolomu, pušio s kamenorescima, slušao slagere i narodnu muziku preko razglasa u naselju, živio s hiljadu i četiristo mladih ljudi i bar sa pedesetak od njih postao je drugar, postao prijatelj, uvijek će ih moći posjetiti, i oni njega, jednom se dobro opio kod gazde Bogdana u obližnjem selu i drugi dan bio na raportu kod komandanta brigade, igrao je rukomet za brigadu, i s ekipom otišao u susjedni grad na festival, čuo je čitavu antologiju novih štoseva, pocrnio je na suncu, o-mišćavio je, a nakon mjesec dana vratio se u svoje malo mjesto bilo gdje u našoj zemlji. Istog dana kad se vratio otišao je na ples i zaboravio djevojku u čijim je plavim očima gledao bljestavu sumu zlatnog lisća, bio je tvrd i ponosan, zdrav i pretovaren energijom. Desetak je dana učio, razgovarao s raznim ljudima, živio sa svojom starom klapom, onda je došao dan kad je morao ponovo krenuti. Za put si je zaradio nešto malo novaca, recimo da je nekoliko dana priskao krompirovu zlaticu lindsaynom, sjeo na vlak, sjeo na brod, našao se na Trpnju u Perijalnom ljetovalištu, mnogo se kupao, igrao u vodi pimplanac sa šarenom loptom, igrao pimplanac na pješčanoj plaži, opet plesao, opet zavolio, opet čuo novih štoseva, opet stekao dvadesetak drugara, još jače pocrnio, još bolje omišćavio. Rastanak s novim prijateljima i povratak u staru klapu. Desetak dana je učio, opet zaradio nešto malo novaca, otpještao do prve veće ceste, neumorno dizao palac. Prije toga je pažljivo izradio plan puta, zaustavljat će se kod novostecanih prijatelja, ako mu se negdje bude baš naročito dopalo ostat će i duže od jednog dana. Obišao je tako čitavu zemlju. Vozio se u kamionima, limuzinama, na motorima, gledao gledao sela i gradove, rijeke i pećine, razgovarao sa seljacima, Dojčerima, Francuzima, Grecima, invalidima, domaćicama, sestrama svojih prijatelja, njihovim kolegicama, milionerima, čudacima, čak je naučio abecedu za gluhoonijeme, svugdje je njegov dom, nikad se on ne može umoriti, za malo da nije nastradao u jednoj saobraćajnoj nesreći, naučio je talijanski i makedonski, nešto malo, svašta, svašta. Vratio se kući, desetak dana je učio i otišao u Zagreb da položi ispit iz fiziologije, onaj akademski građanin, intelektualac i buduću veterinar. Vratio bi se kući, ali počeli su treninzi njegove rukometaške ekipe i zbog toga je ostao. Počele su kiše i magle, ali dvorane su bile ugrijane prema propisima, učlanio se u sportski klub „Mladost“ i ovdje je nastavljeno njegovo ljeto, ovdje je počelo umjetno ljeto.

ZIMNJAK

Plivalište „Mladost“ to je njegovo službeno ime. Ali tako je previše kruto za dobar ljudski razgovor, pa su mu dali intim-

niji i točniji naziv: Zimnjak. Po nezaustavljivoj jurnjavi govornog jezika, oni su mu najbolji prijatelji, prozvat će ga vjerojatno: Zimić, a nakon toga bit će skraćten za još dva slova i sada sasvim kratak i brz izgledat će ovako: Zim. Idemo u Zim, vraćamo se iz Zima, kakva je voda u Zimu, perfektna, posudi mi kartu za Zim... Našao se u prijavom građskom pejzažu tik gradske planare, a do njega se dolazi preko Zapadnog kolodvora, pa kako je brklja vrlo često spuštana zbog „forsibanja“ male lokomotivne-manevarka, treba biti strpljiv, kao što uvijek treba biti strpljiv pred ulaznim vratima ljepote. Poznajem ga od rođenja, njegovog, znam ga kao sasvim čistog i svježeg, vidio sam njegove prve cariese i njegovu prvu rekonvalescenciju, nakon koje je bio ponovo sličan sebi-norodjenom.

On je nešto što postoji s a d a, ali je ustvari dijelić budućnosti.

Dok letiš za zabanjenog trambulina kao kamikaza u bistro tijelo vode, dok umireš od umora i poslednjim trzajem dohvaćaš spasonosni rub, dok ostavljaš Zagreb i odlaziš u dno bazena, u tako uvjerljivu tišinu da se čudiš što nema školjki, algi i riba, u tim trenucima počinješ zaista osjećati ovo razlomljeno vrijeme i mirišeš 'tragove' budućnosti. Kako je sve to drugačije. Kako se razlikuje februar iz iluminacije rukopisa „Trés riches heures du duc de Berry“ braće Limbourg od ovog zagrebačkog februara u Zimiću, kad mišćava mladost pliva dok se preko parmilimetarskog stakla prostire snježni pejzaž umotan u vijavicu. Neuklonivo se nameće čes misao promatraču — dok gleda ovaj život ovdje ispod Stancićevih raskošnog neonskog osvjetljenja da će ovi klinici i ove klinke, ove šiparice i prvi put obrijani mladići na obaveznom satu plivanja, da će oni biti mnogo normalniji i zdraviji, da će biti jednostavniji i jasniji od nas, koji smo svega jedan decenij rođeni prije njih.

Tu među skakačima, vrištačima, plivačima, ronionicima, trkačima, sreo sam njega kojemu je ljeto počelo vrlo rano unatoč hirovitog klimi, tu sam ga sreo i tu mi je ispričao svoj sistem življenja. Htio sam ga upitati: kakve si poezije žedan? Plašio sam se neugodnog pitanja, ali znao sam da njega ništa ne može začuditi, ništa iznenađiti, previše je on ljudi sreo a da bi ostao zapanjen jednim lošim pitanjem. I pitao sam ga.

Promučkao je vodu nožnim palcem, namrštio čelo.

— Ne znam! — rekao je. — Nisam se sjetio da o tome razmišljam. Hoćeš li mi štopati vrijeme, da vidim koliko mi je potrebno za sto metara prsnog?

Dao mi je štopericu, priprema, pozor, sad, skočio je u vodu.

Od prvog susreta s plavom vodom Zimića osjećao sam potrebu da napišem pjesmu o njemu. O njima, o nama, o sebi u njemu. Napisati pjesmu za te zdrave i beskompleksne ljude. Nije išlo. Možda je još prerano, možda još nismo dovoljno dodirnuli tu sadašnju budućnost. Neuklopivi smo, nedovoljno vitalni, tromi, nespretni, previše pokvareni, da bismo mogli pisati poeziju koja bi bila NJIHOVA, koju bi oni prihvatili i ispisivali po pregradama masivnih i čvrstih kabina, kao što su ispisali ona dva stiha, dva svoja stiha:

„Sada je u modji
Ljubav u vodi.“

Da li im je to bilo dovoljno ili nisu pronašli daljnje riječi? Njima se ne žuri i oni će ih jednoga dana pronaći. Oni će jednoga dana progovoriti. I ne će nas pitati da li smo mi zadovoljni s onim što su oni napravili. Ne-patvoreni, neiskvareni lažnim učenjima, lošim školama, od pr-

vog dana naviknuti na slobodu mozga i srca, na slobodu asociranja, na slobodno ponašanje, svugdje prisutni, sve videći, pokretni, nezaustavljivi, neprestrašeni, oni će progovoriti jezikom koji nama ne će zvučati poetski. Ne vjerujem u smrtnost poezije. Vjerujem u njen potpuni zaokret. Vjerujem u to da smo svi mi već pomalo ostarili, da ćemo postati još rožnatiji i kruci, da ćemo biti nesposobni za njihove ritmove i metafore. Otvoreno se toga plašim i gubim tlo; lirsko, poetsko, jezično, kakvo god hoćemo gubim tlo i podilazim im. Jasno kažem: podilazim im. Jer sam na njihovoj strani, možda isto toliko koliko su oni protiv mene. Istina je da se poezija, ipak, i na kraju, piše prvenstveno iz sebe; ali u jednom trenutku pogledamo sami sebe i čak bismo se nasmijali kad bismo imali dovoljno hrabrosti i cinizma, sebi bismo se nasmijali. Ja sam se već nasmijao sebi, u brk. Ne ćemo njih izraziti, jer mi nismo oni. Izrazit ćemo ipak sebe u odnosu prema njima, svijesni svega, možemo imitirati njihov način, sistem života, čak ga oduševljeno prihvatiti, mučit će nas pjesma, koja je njima možda potrebna nego nama. Ima li u tome podlost? Možda u svemu tome postoji samo i v a n j s k o? Pa neka, Ne ćemo se stidjeti kad otkrijemo da smo oduševljeni i zaraženi njihovim smislom za humor, baš za humor, njihovim smislom za jezik, za brzo saobraćanje, ostatak ćemo bez svojih tajni, ostatak ćemo bez stida, ne bestidni, samo bez stida. Naučit ćemo nešto od njih. Ljetovat ćemo u februaru, bit ćemo manje hladni. Bit ćemo bujčtari i rabadžije-amateri, autostoperi i rukometaši. Ne ćemo se sjetiti da razmišljamo o poeziji, ali ćemo je doživljavati i u jednom trenutku izgovoriti, izgovarati. Do sada je sve nastajalo u tišini, zašto smo sigurni da već ne počinje poezija koja nastaje u brzini i mnoštvu, drugačija poezija, sasvim, užasno drugačija poezija, izvratna, nova.

Isplivao je duboko dišući i gimnasticirajući rukama. Bio je zadovoljan s postignutim vremenom.

— Baš sam dupin! — rekao je.

Alojz MAJETIĆ

vladimir trbojević

veno taufer

BUNAR

Stub hladne svetlosti i crnog mirisa zemlje
otripi voda dolazi
uzdaj se u moj zagrljaj
u vernost pokopanog kamenja i uspomena
— osećam kako si raznesen
u usijanoj tišini neba —
iz mene si izrastao
otripi
voda dolazi
s nežnošću dragog kamenja
s istinoljubivošću čeličnih noževa
voda dolazi
iz šuma mladosti dolaze kapi
klize preko trnja
preko ruža preko dlanova
i začudjenih očiju umrlih
noževi rušte kroz moje udove
i moja torv
će prodrati visoko
u tvoj vrh

nagnućeš
tešku crvenu ružu
moju i tvoju ružu
ka sasušanim usnama
bezglasnog neba

žeđni putnici
umiruće
s njenim mirisom
u kosti

Sa slovenačkog preveo
Dejan POZNANOVIĆ

raspevan dan

U pesmi sam raspeta zvezda.
Belutak svoje samoće poklanjam tebi.
I noć sanuštih breza i budni zvezda volim,
srce koje peva pod grlom zeba.

Unosim suncu u svoj osmeh tebi,

školkavi veo mora pesni prostirem,
ulice odevam u trave svojih snova,
i venke ruže senki berem.

Ja sam — reči zelenilom i ogrlica kiše
i zlatne školjke neba što se otvaraju
nad jezerima naših traženja, nad zalivima sroca,
ruža, zarivena usnom u pućine maja.

To listopadne snova iz kojih me bude štigle,
isplivati iz zagrljaja voćaka, iz leptirova cvetališta,
iz tišine prolećnih gradjevina, iz ružičastila cvetova
čuvam tu izbriznulu sebe, zboglasu devojku starih ratilišta.

Razgnezdavam perje plavetnila i njegov žubor u sebi,
omoderlog okna oeo stan bude cirkus
i gubim se divnostasa šiprazima mladosti,
plavetnilnik lišća priča mladosti prhut.

Gordana TODOROVIĆ

kompozicija 3, 1959